

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

ΤΕΧΝΗ - ΧΑΡΙΣΜΑ - ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι' ΠΕΡΣΙΑ

ὑπό

ΑΓΝΗΣ ΠΑΒΕΪ

Περσική λογοτεχνία καὶ θρησκεία

Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κύρου κατάκτησιν τῆς Βαβυλῶνος, τὸν 6ον π.Χ. αἰῶνα, οἱ Πέρσαι ἐγένοντο ἡγέται εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τοῦ πολιτισμένου κόσμου, ἀπὸ τὰς Ἰνδίας μέχρι τῆς Μεσογείου. Κατέκτησαν καὶ ἐκράτησαν τὴν Αἴγυπτον ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα.

Τὰ ὅσα γνωρίζομεν περὶ τοῦ ἔργου των εἰς τὴν Ἱατρικὴν ἀντλοῦμεν ἀπὸ τὴν «Ζέντ Ἀβέστα», ὅπου εἶναι συγκεντρωμένα τὰ διδάγματα ποὺ ἀποδίδονται εἰς τὸν Ζωροάστρην, τὸν ἰδρυτὴν θρησκείας ἀριανῆς προελεύσεως, τὴν ὁποίαν μποροῦμε νὰ ἀνιχνεύσωμε μέχρι τῶν ἰνδοϊρανίων πληθυσμῶν προτοῦ νὰ διαιρεθοῦν εἰς Ἰνδοὺς καὶ Πέρσας.

Δὲν γνωρίζομεν τίποτε περὶ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἔζη ὁ Ζωροάστρης. Ἐξερευνηταί τινες ἰσχυρίζονται ὅτι ἦτο σύγχρονος τοῦ Βούδα καὶ τοῦ Κομφουκίου (6ος π.Χ. αἰῶν), ἄλλοι ὅτι ἔζησε χίλια περίπου χρόνια πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ δὲν γνωρίζομεν ἐπακριβῶς οὔτε τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του οὔτε εἰς ποίαν ἐθνικότητα ἀνήκεν. Ἡ θρησκεία τὴν ὁποίαν ἐδίδαξεν ἦτο μονοθεϊκὴ ἢ θεότης τῶν οὐρανῶν ἦτο ὁ Ὁρμούζ, δημιουργὸς τοῦ Σύμπαντος καὶ συντηρῶν αὐτό, ὁ θεὸς τοῦ φωτός, τῆς τάξεως, τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀγνότητος, ἐναντίον τοῦ ὁποίου συνεσπειροῦντο ὅλαι αἱ δυνάμεις τοῦ Ἀχριμάν, ὅστις ἦτο ἡ προσωποποίησις τῆς κακίας. Ἡ πάλη, ἐν τούτοις, δὲν ἦτο προωρισμένη νὰ παρα-

ταθῆ ἐπ' ἄπειρον, καθ' ὅσον ἐνδεχομένως τὸ καλὸ θὰ ἐπεβάλλετο καὶ θὰ ἐσάρωνε τὸ κακό.

Ἡ διδασκαλία αὕτη ἔγινεν ἐξαιρετικὰ δημοφιλῆς, καὶ ἀκόμη τὴν ἐποχὴν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, σχεδὸν μίαν χιλιετίαν ἀργότερα, ἦτο ἡ μόνη σοβαρὰ ἀντίπαλος τοῦ Χριστιανισμοῦ· ἐν τούτοις, δὲν ἐξῆσκει πλέον σημαντικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ μόνοι ἐπιζῶντες ὁπαδοὶ τοῦ Ζωροάστρου εἶναι οἱ Παρσίδες τῶν Ἰνδιῶν, οἱ ὁποῖοι διατηροῦν μὲ μεγάλην προσήλωσιν ὅσα ἀπομένουν ἀπὸ τὴν «Ζέντ Ἀβέστα». Τὸ φιλολογικὸν αὐτὸ ἔργον λέγεται ὅτι συνίστατο ἀπὸ εἴκοσι ἕνα βιβλία περιέχοντα ὄχι ὀλιγωτέρας τῶν 2.000.000 στροφῶν καὶ ὅτι ἐγράφη ἐπὶ 1.200 δερμάτων ἀγελάδος.

Περσική Ἱατρική

Ὁ Πλίνιος ἀποφαίνεται ὅτι ἡ θρησκεία τῶν Περσῶν ἐβασίζετο ἐπὶ τῆς ἱατρικῆς των—τὸ ἀντίστροφον μᾶλλον τῆς συνήθους τάξεως τῶν πραγμάτων. Ἐχομεν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ ἱατρικὴ των ὠμοίαζε μᾶλλον πρὸς τὴν τῆς Βαβυλῶνος, ἀπὸ ἀπόψεως ἀντιλήψεως ἐπὶ τῆς προελεύσεως τῆς ἀσθενείας ἀπὸ δαιμόνια καὶ τὸν ἐξορκισμὸν τῶν κακῶν πνευμάτων—ἐν τῷ συνόλω τῆς ὅμως παρουσιάζει περισσοτέραν ἀναλογίαν μὲ τὴν ἱατρικὴν τῶν Ἰνδῶν. Ἄν παραδεχθῶμεν ὡς αὐθεντίαν τὴν «Ζέντ Ἀβέστα», ἐξάγομεν τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἱατρικὴ τέχνη εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον πολιτισμοῦ εἰς τὴν Περσίαν ὅ-

πως και εις την Αίγυπτον κατά την εποχήν καθ' ἣν συνεκεντροῦντο οἱ πάπυροι τοῦ Ἑμπερς.

Τὸ μόνον ἄρτιον βιβλίον τῆς «Ζέντ Ἀβέστα» τὸ ὁποῖον διατηρεῖται μέχρι σήμερον εἶναι τὸ δέκατον ἕνατον, ἕνας κώδιξ ἐξαγνισμοῦ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Βεντιντάτ» ἢ «Ὁ Νόμος κατὰ τῶν Δαιμόνων». Αὐτός, ὅπως και ὁ Κώδιξ τοῦ Ἀμουραβί, ὀρίζει τὰς ἀμοιβὰς διὰ τὰς παρεχομένας ἰατρικὰς φροντίδας και ἀναφέρει τρεῖς κατηγορίας ἰατρῶν—τοὺς ἰατροὺς τοῦ μαχαιριοῦ, τοὺς ἰατροὺς τῶν βοτάνων και τοὺς ἰατροὺς τοῦ λόγου—κατὰ πᾶσαν πιθανότητα χειρουργοί, παθολόγοι και ἰατροὶ-μάγοι. Ὁ Θρίτας, ὁ θεῖος ἰατρός τῆς Περσίας, συνεκέντρωνεν εἰς τὸν ἑαυτόν του και τὰς τρεῖς, διότι ἀπὸ τὸν Κοάθρα Βέρυα, τὸν θεὸν τῶν μετάλλων, εἶχε λάβει ἕνα μαχαίρι, τοῦ ὁποῖου ἡ λαβὴ και ἡ αἰχμὴ ἦσαν ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ· ὁ Ὁρμουζδ τοῦ εἶχε προσφέρει τὰ 10.000 βότανα τὰ ὁποῖα ἐφύτρωναν γύρω ἀπὸ τὸ δένδρον τῆς αἰωνίας ζωῆς· και ἡ θεία του καταγωγή τοῦ παρεῖχε τὴν δυνατότητα νὰ διεξάγῃ ἐπιτυχῆ ἀγῶνα ἐναντίον τῶν φορέων τῶν ἀσθενειῶν τῆς Περσίας, οἱ ὁποῖοι ἦσαν 99.999, ὅλοι δημιουργήματα τοῦ βασιάνου ὀφθαλμοῦ τοῦ Ἀχριμάν. Ὁ Θρίτας ἦτο πραγματικὰ πρόσωπον τῆς Βέδα, πανομοιότυπον τοῦ Νταβαντάρι, και ὅλοι οἱ Πέρσαι ἰατροὶ ἐπροτρέποντο νὰ βαδίζουσιν εἰς τὰ βήματά του και νὰ πολεμοῦν μετὰ γενναϊότητα ἐναντίον τῶν δαιμόνων τῆς ἀκαθαρσίας και τῆς ἀρρώστιας.

Θεωρία τινὲς αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἀγνωστοὶ εἰς τὴν ἀσιατικὴν ἰατρικὴν προσετέθησαν—ὅπως, λόγου χάριν, ἡ ὑπόψια ὅτι ἡ ἐπαφὴ μετὰ πτώμα προσεκάλει εἰδικὴν μόλυνσιν, και ἡ θεωρία αὕτη, φυσικὰ, δὲν ἠνύθει τὴν μελέτην τῆς ἀνατομίας. Ἡ χειρουργικὴ φαίνεται νὰ εἶχεν αὐστηρῶς τεθεῖ ἐκποδῶν, παρὰ τὸ δῶρον τοῦ θεοῦ τοῦ μετᾴλλου, και δὲν διεκρίθησαν ἰατροὶ μεταξὺ τῶν Περσῶν. Οἱ Πέρσαι βασιλεῖς δὲν ἐνεπιστεύοντο οὔτε εἰς τοὺς ἰδικούς των συμπατριώτας οὔτε και εἰς τοὺς Χαλδαίους, και οἱ δύο βασιλεῖς, ὁ Δαρειὸς και ὁ Κῦρος, ἠγαγκάσθησαν νὰ καλέσουν Αἰ-

γυπτίους ἰατροὺς ὁσάκις εὐρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὑποβληθοῦν εἰς θεραπείαν, ὁ πρῶτος διὰ τραθῆντα ἀστράγαλον και ὁ δεῦτερος δι' ὀφθαλμολογικὴν πάθησιν.

Ἄμοιβαι δι' ἰατρικὰς φροντίδας

Αὐταί, ὅπως φαίνεται εἰς τὸ «Βεντιντάδ», καθορίζοντο ἀναλόγως πρὸς τὴν κοινωνικὴν τάξιν και τὴν περιουσίαν τοῦ πάσχοντος, τὸ ἴδιον ὅπως και εἰς τὴν Βαβυλώνα. Ὁ ἱερεὺς ἐθεωρεῖτο ὅτι δὲν παρεῖχεν ἄλλο ἀντάλλαγμα ἀπὸ τὴν εὐλογίαν του· ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ σπιτιοῦ, τοῦ χωριοῦ ἢ τῆς πόλεως ἔδιδε τὴν ἀξίαν ἐνὸς βοδιοῦ, ἐκτιμωμένου ἀναλόγως πρὸς τὰ μέσα ποῦ διέθετε, ἐνῶ ὁ ἄρχων τῆς ἐπαρχίας ἐπλήρωνε τὴν ἀξίαν θερίππου ἄρματος. Ὁ ἰατρός ὤφειλε νὰ θεραπεύῃ ἐπίσης και τὰ ζῶα, και ἡ ἀμοιβὴ του ἀντιστοιχοῦσε πρὸς τὴν ἀξίαν ἐνὸς ζώου τῆς κατόπιν κλάσεως—ὁ σκύλος κατετάσσετο εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα τῆς κλίμακος αὐτῆς και τὸ ἀρνὶ εἰς τὴν κατωτάτην.

Ἡ μεταγενεστέρα περσικὴ Ἰατρικὴ

Ὁ περσικὸς κρίκος μετὰ τὴν σύγχρονον ἐξέλιξιν τῆς Ἰατρικῆς ἐσφυρηλατήθη εἰς τὸ διάστημα μεταγενεστέρων ἑκατονταετιῶν, και ὅταν ἡ εὐρωπαϊκὴ παιδεία συνήγατο σκληρὰν ἀντίδρασιν ἐκ μέρους τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν κατὰ τὸν 5ον π.Χ. αἰῶνα. Οἱ Πέρσαι παρέσχον τότε φιλοξενίαν εἰς τὰς ἰατρικὰς ἐπιτεύξεις τῶν Ἑλλήνων, ὅπως και εἰς τὴν ἐν γένει κλασσικὴν παιδείαν. Τὴν μετεβίβασαν κατόπιν εἰς τοὺς Ἀραβας κατακτητάς, οἱ ὁποῖοι πάλιν, μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ χρόνου, τὴν ἀνταπέδωσαν εἰς τοὺς προγόνους μας.

Τὸ 570 μ.Χ. ἐγεννήθη εἰς τὴν Μέκκαν τῆς Ἀραβίας ὁ Μωάμεθ. Ἡ διδασκαλία του ἐθεμελίωσε και ἄλλον κλάδον μονοθεϊκῆς θρησκείας, τὴν τοῦ Ἰσλάμ. Οὗτος ἀντέταξε φραγμὸν κατὰ τοῦ κλονιζομένου Χριστιανισμοῦ και τοῦ ἐξησθενημένου Ζωροαστρισμοῦ, τοῦ 7ου π.Χ. αἰῶνος, και εἰς τὴν τότε Αὐτοκρατορίαν τοῦ Ἰσλάμ ἀνηγέρθησαν μεγάλα ἐκπαιδευτικὰ Σχολαὶ και Νοσοκομεῖα, περὶ τῶν ὁποίων θὰ γίνῃ ἐκτενεστέρα μνεῖα εἰς ἄλλο κεφάλαιον.